

Postupci sticanja i osporavanja pronalazačkog prava u Bosni i Hercegovini: Osvrt na ulogu vještaka/stručnjaka

Genc Trnavci

Prof. dr. redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću, Bihać, Bosna i Hercegovina, g.trnavci@gmail.com

Sažetak: Stručnjaci/vještaci igraju u oblasti tehničke struke igru ključnu ulogu u domenu utvrđivanja pravnih činjenica od značaja za sticanje i osporavanje pronalazačkih prava. U tu svrhu pozitivnim pravom precizno je propisana procedura sticanja i ostvarivanja ovih prava intelektualnog vlasništva.

Ključne riječi: pronalazak, izum, patent, tehničko znanje i iskustvo, know how, vještak.

Datum prijema rada: 25. maj 2015.

Datum odobrenja rada: 30. maj 2015.

UVOD

Prvi zakonski tekst kojim je uređena materija pronalazačkog prava donesen je u francuskoj 1791. godine.¹ SAD su ubrzo slijedile ovaj primjer 1792. godine, a to su listom učinile i sve ostale industrijski razvijene zemlje.² Monopolsko pravo koje se priznaje pronalazaču, odnosno ovlaštenom proizvođaču, uglavnom, dobiva zaštitu u obliku patenta, mada, vremenom, uporedo sa tehničkim, tehnološkim i općim društvenim razvojem, u našem i uporednom pravu, nastaju i razvijaju se i drugi oblici pravne zaštite pronalazačkog prava kao što su: tzv. mali patenti, tehnička unapređenja, dopunski patenti, korisni modeli, topografije integriranih kola itd.

Prvi zakon iz ove oblasti u našoj zemlji i na prostorima bivše Jugoslavije bio je Zakon o zaštiti industrijskog vlasništva od 17. februara 1922. godine, koji je, uz izmjene učinjene 1928. godine, ostao na snazi sve do kraja II svjetskog rata. Nakon II svjetskog rata, 1948. godine, donesen je Zakon o pronalascima i tehničkim usavršavanjima FNRJ, koji je kao osnovni instrument zaštite pronalazaka predvidio tzv. pronalazačko svjedočanstvo, po uzoru na SSSR. Tim zakonom normiran je i patent, koji je tako bio namijenjen isključivo zaštiti inostranih pronalazača. Po sistemu prona-

lazačkih svjedočanstava, monopolsko pravo pronalazača bilo je krajnje suženo: država je smatrana titularom prava na pronalazak i prava iz pronalaska, a pronalazaču bila su garantirana samo pronalazačka moralna prava i određena imovinska prava (pravo na naknadu).

Uvidjelo se ubrzo da pristup izdavanja pronalazačkih svjedočanstva nije bio dovoljno motivirajući za pronalazače i da nije poticao tehnički i tehnološki razvoj zemlje. Tako, uvođenjem samoupravnog društvenog, pravnog i ekonomskog uređenja 1952. godine, pristupilo se izdavanju patenata i prema domaćim pronalazačima. Povoljniji tretman domaćih pronalazača isprva omogućen je odlukom Glavne državne arbitraže iz 1954. godine. Kasnije ovaj pristup sankcioniran je donošenjem Zakona o patentima i tehničkim unapređenjima iz 1960. godine, koji je bio na snazi sve do 1981. godine kad je donesen Zakon o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja. U BiH donesen je Zakon o industrijskom vlasništvu u Bosni i Hercegovini iz 2002. godine,³ a danas je u ovom domenu na snazi Zakon o patentu Bosne i Hercegovine iz 2010. godine (u dljem tekstu: ZOP).⁴

Spomenute kodifikacije pronalazačkog prava izvršene su na temelju međunarodnih standarda zaštite pronalazačkog prava koji su ostvareni potpisivanjem i ratifikacijom Konvencije Pariške Unije za zaštitu industrijskog vlasništva iz 1883. godine, kao i posebnim konvencijama sa užom primjenom, te aranžmanima i sporazumima usvojenim u

¹ ¹ O izvorima, literaturi i bibliografskim podacima u vezi sa francuskim pravom vidjeti na: <http://www.ipmenu.com/country/france.htm> (posljednji put posjećena 29. januara 2009. godine).

² ² O izvorima, literaturi i bibliografskim podacima u vezi sa pravom SAD vidjeti na: <http://www.intelproplaw.com/> i <http://www.uspto.gov/> (posljednji put posjećena 29. januara 2009. godine).

³ Službeni glasnik BiH, br. 2/03.

⁴ Službeni glasnik BiH, br. 53/10.

okviru Pariške Unije, kao i drugim međunarodnim sporazumima regionalne naravi. Međunarodnim standardima koji su inkorporirani u naše zakonodavstvo uspostavljen je tzv. nacionalni tretman stranih pravnih subjekata u domaćem pravu intelektualnog vlasništva. Tako:

„(1) *Strano fizičko i pravno lice u pogledu zaštite izuma patentom i konsenzualnim patentom u Bosni i Hercegovini uživa ista prava kao i domaće fizičko i pravno lice, ako to proizilazi iz međunarodnih ugovora i konvencija kojima je pristupila, odnosno koje je ratificirala Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: međunarodni ugovori i konvencije), ili iz primjene principa reciprociteta.*

(2) *Postojanje reciprociteta pretpostavlja se dok se ne dokaže suprotno.*⁵

Predmet zaštite pronalazačkog prava jeste rezultat pronalazačkog rada, odnosno sam pronalazak.

PATENTIBILNI IZUM (PRONALAZAK)

ZOP daje izričitu definiciju patentibilnog izuma, u koju precizno uključuje i rezultate genetičkog inženjeringa. Tako:

„(1) *Patent se priznaje za svaki izum iz bilo koje oblasti tehnike koji je nov, koji ima inventivni nivo i koji se može industrijski primijeniti.*

(2) *Prema uslovima iz stava (1) ovog člana, patent se priznaje i za izum koji se odnosi na:*

a) *proizvod koji se sastoji od biološkog materijala ili koji sadrži biološki materijal,*

b) *postupak kojim je taj biološki materijal proizveden, prerađen ili upotrijebljen,*

c) *biološki materijal izoliran iz prirodne okoline ili proizveden tehničkim postupkom čak i ako se ranije nalazio u prirodi.*

(3) *Biološki materijal iz stava (2) ovog člana je bilo koji materijal koji sadrži genetičku informaciju i koji se može razmnožavati sam, ili se može razmnožavati u biološkom sistemu.*

(4) *Prema uslovima iz stava (1) ovog člana, izum koji se odnosi na biljke ili životinje smatrat će se patentibilnim ako njegova tehnička izvodljivost nije ograničena na određenu biljnu sortu ili životinjsku pasminu i ako postupak ostvarivanja izuma nije bitno biološki.*

(5) *Postupak za dobivanje biljaka ili životinja iz stava (4) ovog člana bitno je biološki ako se u cijelosti sastoji od prirodnih postupaka kao što su križanje ili selekcija.*⁶

Dakle, kako bi bio podoban za zaštitu, pronalazak mora ispuniti tri uvjeta. To su:

- novost;
- inventivni nivo i
- industrijska primjenljivost.

Novost pronalaska cijeni se objektivno, prema stanju tehnike u svijetu. Pod stanjem tehnike podrazumijevaju se svi pronalasci koji su, na bilo koji način, poznati svjetskoj javnosti. Poznatim smatra se tehničko rješenje koje je rani-

je bilo opisano, izloženo ili upotrijebljeno na takav način da ga bilo koji stručnjak (vještak) na osnovi toga može izvesti i upotrijebiti.⁷ Trenutak prema kojem se ocjenjuje «novost» pronalaska jeste onaj u kojem je podnijet zahtjev za njegovu pravnu zaštitu. Pozitivno pravo predviđa dva izuzetka kada se daje prioritet pravnoj zaštiti pronalaska prije nego je podnijet zahtjev nadležnom organu. Prvi se odnosi na tzv. sajamsko (izložbeno) pravo,⁸ a drugi na slučajeve kada je pronalazak učinjen dostupnim javnosti bez pristanka pronalazača, pod uvjetom da je do ovih objavljivanja došlo 6 mjeseci prije podnošenja prijave patenta.

Smatra se da izum ima **inventivni nivo** ako se njime postiže rješenje određenog tehničkog problema, koje za prosječnog stručnjaka ne proizilazi na očigledan način iz postojećeg stanja tehnike.⁹

Izum je **industrijski primjenjiv** ako je tehnički izvodljiv i ako se može proizvesti ili upotrijebiti u bilo kojoj oblasti industrije i u poljoprivredi.¹⁰

Izumima u smislu podobnosti za pravnu zaštitu se ne smatraju:

- a) otkrića, naučne teorije i matematičke metode;
- b) estetske tvorevine;
- c) planovi, pravila i metode za izvođenje umnih aktivnosti, igara ili privrednih aktivnosti;
- d) programi računara;
- e) prikazivanje informacija definirano samim sadržajem tih informacija.¹¹

Ovaj zakon izričito je isključio patentibilnost rezultata kloniranja kako ljudskih bića, tako i životinja.¹²

KNOW HOW

Know how (znanje i iskustvo u prijevodu sa Engleskog jezika) predstavlja subjektivno pravo industrijskog vlasništva *sui generis*, koje nije izričito regulirano pravnim normama posvećenim pravu industrijskog vlasništva, tj. ZOP-om. Know how svom titularu pruža faktički monopol u odnosu na konkurente koji ne raspolažu odgovarajućim tehničkim znanjem i iskustvom, proizvodnom tajnom, tehnološkim postupcima,¹³ ali ovo pravo industrijskog vlasništva u sudskoj praksi biva sankcionirano u okvirima ustanove poslovne tajne koja je regulirana propisima posvećenim zabrani neloyalne utakmice.¹⁴ Ono obuhvata sve vrste tehničkih tajnih znanja i iskustava u procesu proizvodnje koja rezultira-

⁷ Član 10. ZOP.

⁸ Član 9. ZOP.

⁹ Član 23. ZIV.

¹⁰ Član 11. ZOP. Vidi više u: V. Besarović, V. Besarović i B. Žarković, *Intelektualna vlasništvo-industrijska vlasništvo i autorsko pravo*, Dosije, Beograd, 1998, str. 78-82.

¹¹ Član 6, stav (6) ZOP.

¹² Član 7. ZOP.

¹³ S. Marković; *Pravo intelektualne svojine*, Magistrat i Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007, 295-298.

¹⁴ Opširno o ovome vidjeti u: R. Prica, *Ugovor o know-how*, Beograd, 1981.

⁵ Član 4. ZIV.

⁶ Član 6. ZOP-a.

ju kvalitetnijim ili/i jeftinijim robama i uslugama. U praksi kao know how smatraju se sve vrste tehnoloških postupaka, recepture (recept za čevape), tehničkih opita i proizvodnih i fabričkih tajni, uključujući i nepatentirane pronalaski. Posebnu ulogu u utvrđivanju tehničko tajno znanje i iskustvo u eventualnim postupcima za zaštitu ovog subjektivnog prav intelektualnog vlasništva imaju vještaci respektivne struke.

Bitni element know how-a predstavlja njegova tajnost, jer on svoju vrijednost ima samo dok se čuva u tajnosti, dok je znanje i iskustva poznato samo uskom krugu lica. U današnje vrijeme, u teoriji koja se zastupa od strane pojedinih međunarodnih organizacija i udruženja, tendencija je da se značaj elementa tajnosti u definiciji know how-a umanji. Obaveza čuvanja poslovne tajne od strane zaposlenika prema poslodavcima kod nas je normirana Odjeljkom VIII, članovima 75. i 76. Zakona o radu FBiH,¹⁵ koji izričito propisuje obavezu zaposlenika da kao poslovnu tajnu čuva izume i tehnička unapređenja koja ostvari na radu kod poslodavca.¹⁶ Isto tako, krađa poslovne tajne kod nas inkriminirana je kao krivično djelo,¹⁷ a neovlašteno odavanje podataka predstavlja akt nelojalne konkurencije sa stanovišta Zakona o trgovini FBiH.¹⁸

PATENT

Patent je subjektivno pravo utvrđeno konačnim rješenjem u upravnome postupku kojim se priznaje i štiti pronalazak koji ispunjava sve materijalno-pravne uvjete zaštite, koja traje od momenta podnošenja prijave. U formalnom smislu, patent je isprava koju na zahtjev ovlaštenog lica izdaje nadležni organ uprave i predstavlja dokaz da je lice navedeno u ispravi nosilac prava iz patenta. U materijalno-pravnom smislu, patent je subjektivno pravo koje djeluje *erga-omnes*, koje je na temelju određenog nacionalnog zakonodavstva priznato njegovom nositelju na jednoj ili više teritorija i u određenim vremenskim granicama.

¹⁵ Službene novine FBiH, br. 43/99, 32/00, 29/03 itd.

¹⁶ Član 75, stav 3 Zakona o radu FBiH.

¹⁷ Prema članu 2, tačka (24), Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine Federacije BiH», br. 36/03, 37/03 i 21/04 itd.): „Poslovna tajna je podatak ili isprava koja je zakonom, drugim propisom ili općim aktom privrednog društva, ustanove ili druge pravne osobe određen poslovnom tajnom, a koji predstavlja proizvodnu tajnu, rezultate istraživačkog ili konstrukcijskog rada, te drugi podatak zbog čijeg bi priopćavanja neovlaštenoj osobi mogle nastupiti štetne posljedice za njezine privredne interese.“ Isto tako, članom 254. istog zakona propisano je krivično djelo „Odavanje i neovlašćeno pribavljanje poslovne tajne,“ koje glasi:

„(1) Ko neovlašteno drugome saopći, preda ili na drugi način učini dostupnim poslovnu tajnu ili ko poslovnu tajnu pribavlja s ciljem da je preda nepozvanoj osobi, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Ko učini krivično djelo iz stava 1. ovog člana s ciljem odošćenja poslovne tajne izvan zemlje, ili ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist ili je prouzrokovana znatna šteta, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“

¹⁸ Član 47. Zakona o trgovini FBiH.

Materijalni uvjeti za patentiranje

Kako bi mogao biti patentiran, pronalazak mora ispunjavati opće i posebne uvjete. Opći uvjeti su novost, inventivni nivo i industrijska primjenjivost. Nacionalna zakonodavstva pored općih predviđaju i neke posebne uvjete. Kao što smo već istakli, prema našem ZOP-u, patentom ne mogu biti zaštićeni:¹⁹

- pronalasci čije bi objavljivanje ili iskorištavanje bilo protivno javnom poretku ili moralu;
- pronalasci medicinskog postupka (dijagnostika, hirurgija, liječenje) koji se primjenjuju neposredno na živom ljudskom ili životinjskom organizmu, osim pronalazaka koji se odnose na proizvode, materije ili smjese koje se upotrebljavaju pri takvom postupku.

VRSTE PATENATA

Naše pravo razlikuje dvije osnovne vrste patenta to su: patent i konsenzualni patent.²⁰

Patent i konsenzualni patent razlikuju se prema sljedećim karakteristikama:

¹⁹ Član 7. ZOP.

²⁰ Naše pravo od prije ZOP-a pravilo je razliku između osnovnog i patenta sa skraćenim trajanjem (član 60 ZIV iz 2002. godine). Naime, **Osnovni patent** se izdaje za svaki novi pronalazak koji ispunjava zakonske uvjete. Uz ovaj patent, naš Zakon definiše i **patent sa skraćenim trajanjem**, na koji su se shodno primjenjivale odredbe posvećene patentu. Razlika se svodila na vrijeme trajanja: osnovni patent trajao je 20, a patent sa skraćenim trajanjem 10 godina od dana podnošenja prijave. Patent sa skraćenim trajanjem tražio se u situacijama kada pojedine tehnologije brzo zastarijevaju (računarska tehnika, elektronika), posebno imajući u vidu da se za održanje patenta moraju permanentno plaćati takse, čiji iznosi rastu protekom vremena (član 61. ZIV). **Dopunski patent** mogao se izdati u slučaju da je dopunjen ili usavršen pronalazak za koji je već izdat osnovni patent. Ranijim zakonodavnim rješenjima iz bivše SFRJ od prije ZIV-a, pod pravnim pojmom «tehničko unapređenje» (sličnom dopunskom patentu) podrazumijevala se svaka racionalizacija rada nastala primjenom poznatih tehničkih sredstava i tehnoloških postupaka, kojom se postizalo povećanje dohotka, produktivnosti rada, poboljšanje kvalitete ili tehničke kontrole proizvoda, ušteda materijala ili energije, bolje iskorištavanje sredstava za rad, poboljšanje zaštite na radu ili zaštite čovjekove okoline. Tehničkim unapređenjem smatralo se i rješenje tehničkog problema kojem nije priznata zaštita patentom, ako je ispunjavala navedene uslove. Iz navedene definicije uočljive su karakteristike tehničkog unapređenja i njegove razlike u odnosu na pronalaski:

- tehnička unapređenja moraju biti tehničke prirode, tj. da predstavljaju tehnička rješenja;
- ona ne predstavljaju novo rješenje problema, već svako rješenje ostvareno racionalnijom primjenom poznatih sredstava i postupaka;
- ona su relativno nova, tj. predstavljaju nova rješenja u granicama preduzeća u kojima trebaju biti primijenjena;
- za razliku od pronalazaka, kod kojih korisnost nije uslov pravne zaštite, tehnička unapređenja moraju biti korisna i
- tehnička rješenja trebaju biti originalna, tj. predstavljati rezultat kreativnog rada, a ne rutinsko prenošenje poznatih tehničkih iskustava iz drugih preduzeća ili iz stručne literature.

Osnovi sticanja prava iz tehničkih unapređenja (u usporednom zakonodavstvu i prema ranijim propisima) su zakon, autonomni pravi akti preduzeća i ugovori).

Prema vremenu trajanja – patent traje 20, a konsenzualni patent 10 godina od dana podnošenja prijave i

Prema postupku po prijavi – kod prijave po konsenzualnom patentu ne provodi se potpuni postupak ispitivanja uvjeta za priznanje. Naime, intencija zakonodavca je da neprovođenjem potpunog ispitivanja (odstrane stručnjaka/vještaka) pojednostavi postupak dodjele patenta i smanji prateći troškovi. Međutim, svako pravno ili fizičko lice može, u roku od šest mjeseci od objavljivanja zahtjeva za priznanje patenta, Institutu podnijeti prigovor protiv priznanja konsenzualnog patenta, nakon čega podnosilac prijave mora podnijeti zahtjev za potpuno ispitivanje patenta.

Naše pravo prepoznaje i **patent za pronalazak ostvarenom u radnom odnosu (u radu i u vezi sa radom)**.²¹ Zaposlenik je dužan obavijestiti poslodavca o izumu odnosno tehničkom unapređenju (koje se kod nas može zaštititi dopunskim patentom) kojeg je ostvario na radu ili u vezi sa radom i ponudi ga na otkup (licencu). Poslodavac ima pravo prečeg otkupa izuma, odnosno tehničkog unapređenja, pod uvjetom da se u roku od 30 dana od dana objavljenja izjasi o ponudi zaposlenika. Ako se poslodavac ne izjasi o ponudi zaposlenika, zaposlenik slobodno raspolaže sa svojim izumom, odnosno tehničkim unapređenjem. Zaposlenik je, pak, dužan obavijestiti poslodavca o svojem izumu koji nije ostvaren na radu ili u vezi sa radom, ako je izum u vezi sa djelatnošću poslodavca, te da mu pismeno ponudi ustupanje prava u vezi sa tim izumom. Poslodavac je dužan da se, u roku od mjesec dana od dana ove ponude, izjasi o ponudi zaposlenika. Na ustupanje prava na izum poslodavcu primjenjuju se odredbe obligacionog prava, prije svega ugovora o licenci ili ugovora o cesiji. Izvorni titular prava je u oba slučaja pronalazač, a poslodavac stiće samo pravo prečeg otkupa imovinskih prava.²²

POSTUPAK PATENTA I IZDAVANJE PATENTA

ZOP-om su predviđene sljedeće faze postupka za izdavanje patenta:²³

1. podnošenje prijave Institutu;
2. formalno ispitivanje prijave u Institutu;
3. objavljivanje prijave patenta u „Službenom glasniku Instituta“;²⁴

4. zahtjev podnosioca Institutu o vrsti ispitivanja patentne prijave. U ovom zahtjevu mora se izum opisati i „... otkriti na način dovoljno jasan i detaljan, tako da ga stručnjak iz odgovarajuće oblasti (vještak odgovarajuće struke: GT) može izvesti...“ Podnosilac prijave patenta, u roku od šest mjeseci od datuma objavljivanja prijave patenta u „Službenom glasniku“, podnosi zahtjev za:

- priznanje patenta provođenjem postupka potpunog

ispitivanja prijave patenta u Institutu, ili

- priznanje patenta na osnovu prihvaćenih podnesenih rezultata potpunog ispitivanja prijave patenta od nekog drugog organa, ili

- odgodu provođenja postupka potpunog ispitivanja prijave patenta i dodjelu konsenzualnog patenta;

5. ispitivanje zahtjeva za zaštitu patenta u Institutu;
6. eventualno, donošenje rješenja o priznanju patenta u Institutu i

7. objavljivanje patenta u „Službenom glasniku Instituta“.

O urednoj prijavi odlučuje se rješenjem. Rješenje se donosi u granicama podnesenog zahtjeva, a Institut može donijeti jedno od sljedećih rješenja:

- rješenje kojim će utvrditi da pronalazak ispunjava sve zakonske uvjete;
- rješenje kojim se utvrđuje da pronalazak samo djelimično ispunjava zakonske uvjete (ovim rješenjem se u odgovarajućem obimu sužava dalje važenje patentnog zahtjeva) i
- rješenje o oglašavanju ništavnim, ako pronalazak danom podnošenja patentne prijave nije ispunjavao zakonske uvjete za patentnu zaštitu.

Prije izdavanja rješenja kojim se sužava obim prava ili se prijava odbija, Institut će prethodno u pisanoj formi obavijestiti podnositelja prijave, odnosno nositelja patenta o razlozima zbog kojih ne može priznati pravo ili ga ne može priznati u traženome obimu i pozvati ga da se u roku od 90 dana izjasi o tim razlozima i eventualno otkloni nedostatke. Ako podnositelj ne otkloni nedostatke, odnosno ne saglasi se sa promjenom zahtjeva koju predlaže Institut, patent će se oglasiti ništavnim u cjelini ili djelimično i to sa dejstvom od dana dodjele patenta (*ex tunc*).

UPIS PATENTA U REGISTAR²⁵

Patenti se upisuju u registar priznatih prava industrijskog vlasništva, koji ima svojstvo javnih knjiga. Podaci uneseni u registar smatraju se tačnim. Po izvršenom upisu, nošiocu patenta se izdaje patentna isprava.

OSPORAVANJE PATENTA

Osporavanje patenta vrši se tužbom u parničnom postupku. Spor može pokrenuti samo zainteresirano lice: izumitelj (pronalazač) ili njegov pravni nasljednik. Tužba se može podnijeti za sve vrijeme trajanja patentne zaštite. U tužbenom zahtjevu tužilac ističe i zahtjev da on bude oglašen za nosioca patenta. On može, od dana pravnosnažnosti presude kojom se usvaja tužbeni zahtjev, zatražiti da na osnovi presude bude upisan u registar patenata, pod prijetnjom brisanja patenta iz registra patenata.

U parničnom postupku za osporavanje patenta teret dokazivanja je na tužiocu. Ključnu ulogu u dokaznome postupku imaju sudski vještaci odgovarajuće struke. Sudska presuda je deklarativnog učinka prema tužiocu, a nema

²¹ Članovi 75. i 76. Zakona o radu FBiH u vezi sa članom 65. ZOP.

²² Član 76, stav 2. Zakona o radu FBiH.

²³ Dio četvrti (Postupak za priznanje patenta) ZOP.

²⁴ Koji je dostupan u štampanoj i elektronskoj formi na web prezentaciji Instituta: www.ipr.gov.ba.

²⁵ V. Besarović, op. cit., str. 96-97.

dejstva prema savjesnim trećim licima. Nesavjesni tuženi je dužan tužiocu naknaditi svu prouzrokovanu štetu, ako je ovaj zatraži. Eventualne naknade koje su treća lica plaćala ranijem nosiocu patenta, nakon pravosnažnosti presude, plaćaju se novom nosiocu patenta.

ZAKLJUČAK

Ključnu ulogu u postupku sticanja pronalazačkog prava (patenta) i njegovog osporavanja (patenta i know-how-a) imaju vještaci odgovarajuće tehničke struke. Njihova uloga je ukazati na sve tri krucijalne pravne činjenice za patentibilnost izuma: da li je izum nov, da li ima inventivni nivo i da li je industrijski primjenljiv. Isto tako, u eventualnom sudskom građanskom postupku za osporavanje, kako patenta, tako i know-how-a, vještaci ukazuju sudu na pravnu činjenicu tehničkih tajnih znanja i iskustava u procesu proizvodnje koja rezultiraju kvalitetnijim ili/i jeftinijim robama i uslugama i činjenicu tajnosti.

Samo subjektivno patentno pravo je isključivo (monopolsko) pravo apsolutnoga karaktera, s obzirom da djeluje *erga omnes*, ali koje nije neograničeno, budući da je interes društvene zajednice da pronalazak što prije postane javno dobro. Stoga, patentno pravo je vremenski, prostorno i sadržajno (stvarno) ograničeno.

Monopolsko (isključivo) pravo ima privremeni karakter. Zakonom je ograničeno na određeni rok trajanja patenta, koji znatno varira od zemlje do zemlje. Opstanak patenta zavisi od izvjesnog činjenja, odnosno ponašanja nosioca patenta: od plaćanja godišnjih taksi, iskorištavanja pronalaska koji je predmet patenta itd.

Subjektivno patentno pravo je i *prostorno ograničeno* na teritoriju države u kojoj je izdat patent. Zbog toga se privredno značajni pronalasci patentiraju u velikom broju zemalja putem podnošenja međunarodne prijave.

Subjektivno patentno pravo je i *sadržajno (stvarno) ograničeno*, jer se odnosi samo na predmet pronalaska koji je zaštićen patentom, a ne i na bilo koji drugi predmet industrijskog vlasništva, npr. na prateći know-how.

LITERATURE:

<http://www.ipmenu.com/country/france.htm> (posljednji put posjećena 29. januara 2009. godine);

<http://www.intelproplaw.com/> i <http://www.uspto.gov/> (posljednji put posjećena 29. januara 2009. godine);

Službeni glasnik BiH, br. 2/03;

Službeni glasnik BiH, br. 53/10;

V. Besarović, V. Besarović i B. Žarković, *Intelektualna vlasništvo-industrijska vlasništvo i autorsko pravo*, Dosije, Beograd, 1998;

S. Marković; *Pravo intelektualne svojine*, Magistrat i Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007;

R. Prica, *Ugovor o know-how*, Beograd, 1981;

Službene novine FBiH, br. 43/99, 32/00, 29/03 i

www.ipr.gov.ba (posljednji put posjećena 29. januara 2015. godine).

Procedures of Acquiring and Litigating (Contesting) Inventors' Rights in Bosnia and Herzegovina with the Focus on the Procedural Role of Technical Expert Witnesses

Genc Trnavci

Prof. dr, full professor at the Faculty of Law of the University of Bihać, Bihać, Bosnia and Herzegovina, g.trnavci@gmail.com

Abstract: Technical experts play a key role in the procedures of importance for the acquisition and denial of invention rights, i.e., of establishing and litigating patent rights, as providing respective reports to institutions deliberating the following legal facts and elements as to: whether an innovation is new or not, whether it has a satisfactory level of invention, whether it is eligible for industrial production, and when it comes to know-how, whether it is of a particular technical use and characterized as a business secret.

Keywords: discovery, invention, patent, technical knowledge and experience, know-how, expert.